

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder, Dr. C. Tazelaar en Prof. Dr. J. Waterink

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr. K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr. T. Hockstra, Kampen; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr. J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; Dr. J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36090.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Prins Hendrik. — Hoofdartikel: Het rijk van de stilte. IV. — Uit de Schrift: Hoe Jerusalems muren herbouwd werden (Neh. 2:18b). — Kerkelijk Leven: Is de N. S. B. Christelijk? IX. Nog eens: De Dresselhuys over „zekere zijde”. Calvinistenbond-puzzel. De N. S. B., wel en niet debatterende. Assistentie en Kampen. — Vragen van Geestelijk en Zedelijk Leven. — Pop. Wet. Schetsen: De Spurgeon-Herdenking. VII. (Slot.) — Ziellunde: Voorloopte samenvatting. — Uit de Historie: Curaçao. — Uit de Buitenl. Kerken: Amerikaansche Synodale Kiekie, I. — Perschoon. — Kerkenieuws.

PRINS HENDRIK. †

Nog rouwt ons volk over het verscheiden van de Koningin-Moeder, nu God plotseling Prins Hendrik wegnam.

Ons Koninklijk Huis is andermaal in rouw. Ons volk gevoelt mede de smart, die Hare Majesteit onze Koningin en Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana heeft getroffen.

En ook het volk zelf, dat wist welk een gave in onzen Prins ons was geschonken, gevoelt rouw in het hart.

Veel heeft de Prins gedaan in het openbaar, voor allerlei tak van publiek leven; méér heeft hij gedaan in stilte. Barmhartigheid oefenen was zijn vreugde. Meeleven met wat leed en in nood was, kwam hem uit het hart. Als mensch was hij bij allen die hem kenden zeer geliefd.

Nu is hij heengegaan. Ook ons blad betuigt gaarne aan onze Vorstin en onze Prinses hartelijke deelneming.

Redactie.

HOOFDARTIKEL

Het rijk van de stilte.

IV.

B. Principieel gedeelte.
Begeven wij ons, na onzen algemeenen verkenningstocht, thans tot de Schrift, dan blijkt het, hoezeer wij ons totnogtoe bewogen in een gebied, dat slechts de nabootsing is van het ware rijk der stilte, en hoe dit ware-stilte-rijk hier pas voor ons open gaat.

Wel is waar zoudt ge dit bij den eersten indruk niet meenen. Wat ieder, die met den bijbel kennis maakt, opvallen moet, is veel meer het feit, dat daarin de allesbeheerschende plaats aan het woord wordt ingeruimd. De God van den bijbel wordt ons haast op iedere bladzijde voorgesteld als een stem te hebben en te spreken. Zou Hij, die het oer geplaatst heeft, niet hooren en zou Hij, die de stem geformeerd heeft, niet kunnen spreken? Hij kan zoowel smeeken als dreigen. Hij kan bevelen en vonnissen. Zijn stem kan niet alleen loeien als de stormwind en rollen als de donder, maar ook fluisteren en streelen als die van een troostende moeder. Even diep en vol als Gods hart is, even rijk gevarieerd is ook het woord, dat uit Zijn binnenste opgeweld en tot ons afgevloeid is. Van al Zijn heilshemelenissen met de wereld blijft de beknopte samenvatting nog altijd gegeven in den aanhef van den brief aan de Hebreërs: „Bij vele gelegenheden en op vele wijzen sprak God eens tot de vaders door de profeten, in dit laatste der dagen sprak Hij tot ons door den Zoon” (vertaling Grosheide).

De edelste benaming, waaronder op Zijn beurt deze Zoon ons wordt voorgesteld, is wel deze, dat Hij het Woord heet (Joh. 1:1). En de God die van Vader en Zoon uitgaat en woont in het hart der gemeente, wordt niet het heilige gevoel of de gewijde stemming, niet de zalige onbewustheid of de intieme stilte, maar pertinent de Heilige Geest genoemd; een benaming, waarin weer sterk de idee van redelijkheid en verstand, van gedachte en woord op den voorgrond treedt.

En de hoogste daad van ieder, die deze open-

baring Gods gehoord en in zich opgenomen heeft, bestaat hierin, dat hij van zijn kant hierop op bewuste en redelijke wijze, willens en wetens, oftewel sprekend antwoordt: ik heb geloofd, en dan niet: dus zwijg ik voortaan; maar: daarom spreek ik nu ook. Het bijbelsche christendom is de spreek-godsdiens, een boek-godsdiens, de woord-religie; de godsdiens, waarin het woord de alpha en de omega, het één-en-ál is.

Hoezeer dit, wanneer wij het gebied van de Schrift betreden, onze eerste indruk is, bij nauwkeuriger waarneming blijkt ons toch, dat ook hier momenten van diepe stilte en een betekenisvol zwijgen vallen. Zij vallen er zelfs meer dan vaak gedacht wordt. In zooverre allerlei mystische en pantheïstische stroomingen van onzen tijd ons vermanen, om ook aan dit veronachtzaamde terrein wat meer aandacht te schenken, willen wij deze terechtwijzing ter harte nemen. Mits wij nu maar niet hun ideeën overnemen en daarmee het bijbelsche christendom vervalschen gaan.

Want vooreerst lijdt het geen twijfel, dat in den bijbel — zooals boven reeds werd herinnerd — niet het zwijgen, maar het spreken, niet de stilte, maar het woord, zoowel het hoogste van Gods openbaring aan ons als van onze vereering jegens Hem vormt.

Dienovereenkomstig gaat in de Schrift nooit het zwijgen, maar het spreken, niet de stilte, maar het woord voorop. Een irrationeële stilte als die van Otto heerscht hier nimmer. Niet, alsof in den bijbel geen wonderen en mysteriën voorkomen. De Schrift is integendeel vol verborgenheden. Maar deze verborgenheden vormen geen compositie van twee elkaar tegenstrijdige elementen. Zij zijn wel boven-redelijk, maar niet tegen-redelijk. Bovendien liggen zij niet achter de woorden en vóór het spreken Gods; en beroeren zij ook ons niet allereerst in een zieleprovincie, die onder ons bewuste leven zou liggen. Maar de bijbelsche mysteriën liggen door het woord en de heele openbaring heengeweven. Wat God al sprekend van zich bekend maakt — dát is het mysterie. Elke sluier, die Hij van zich vallen laat, brengt meer licht; en dit meerdere licht is juist de diepere verborgenheid. Wanneer het Woord zich volledig openbaart aan ons en vleesch wordt, dan is het mysterie het grootst.¹⁾

De Schrift weet ook niets van de mystische stilte. Ik zou niet één plaats kunnen aanwijzen, waar God door niets dan de onhoorbare stilte Zijn openbaring schenkt, of in een absoluut stilzijn de gemeenschap tusschen Hem en ons gevierd wordt en onze religie haar toppunt bereiken zou.

Dat is al dadelijk niet het geval in Genesis 3. Als de Heere den gevallen mensch voor het eerst zoekt, ontwaart Adam eerst het geruisch van Gods voetstappen en diens nadering in het suizen van de boomen: het is dus niet absoluut stil. En dit woordloze gedruisch is bovendien nog veel meer de voorbereiding tot de openbaring dan deze zelve. Want achter en met dit geruisch komt terstond het geluid van Gods sprekende stem mede; en juist wanneer God spreekt, begint de openbaring van Zijn genade eerst recht.

Niet anders staat het in de geschiedenis van Elia bij den Horeb. De populaire opvatting heeft er wel van gemaakt, dat de stormwind en de aardbeving en het vuur dienden, om den geweldigen afstand tusschen God en Elia te laten gevoelen, en dat door de daarop volgende stilte de afstand werd ingekrompen en de toenadering en vereening kwam. Maar in werkelijkheid staan de zaken toch anders. Ook de stilte moest en zelfs nog meer dan de haar voorafgegane huiveringwekkende natuurverschijnselen doen beseffen, hoe allergeweldigst die God toch is, die hier aan Elia zal verschijnen. Hij is nog veel majestueuzer, dan door aardbeving of vuur, door wind of zelfs de indrukwekkende stilte kan uitgedrukt worden. Hij gaat deze allen ver te boven.²⁾

1) Breder werd dit uitgewerkt in mijn referaat: Openbaring en Mysterie, 17 v.v., en vooral 33—34.

2) Dr. J. Ridderbos, De Godsverklaring der profeten, 20.

En de eigenlijke openbaring heeft ook hier plaats, niet zoozeer in de stilte, maar veel meer als de Heere haar breekt met Zijn woord en tot Zijn misnoedigen profeet weer spreken gaat.

Omdat God Zijn openbaring altijd door middel van woorden en daden geeft, treedt in de Schrift nooit een innerlijke stilte in, of die stilte waarin wij ons binnenste geheel ontleiden en alle krachten en werkingen van onze ziel actieloos maken zouden. De bijbel kent alleen de uiterlijke stilte, of die stilte, die óf voelbaar maakt dat de openbaring wordt onderbroken, óf ons in staat stelt om des te scherper waar te nemen, wat God zooveel heeft geopenbaard.

Dienovereenkomstig draagt de uiterlijke stilte een tweeledig karakter. Zij kan allereerst negatief van aard zijn. Dan is zij die stilte, waarvan wij in de ascetische stilte van sommige kloosterorden de caricatuur gezien hebben. Dan heeft er een opzettelijke onthouding van spreken plaats, maar een onthouding, niet om het kwaad van de tong te vermijden, doch tot gansch andere doeleinden.

Christus heeft het woord meermalen teruggehouden om te sparen en te ontdekken. Een bekend voorbeeld hiervan vindt ge in de geschiedenis van Johannes VIII. De Farizeëen hebben daar de overspelige vrouw bij Jezus gebracht. Maar als zij hun aanklacht ingediend hebben, bukt Hij neder en schrijft met Zijn vinger in de aarde. Er is reeds heel wat naar gegist, wat Christus toen toch wel geschreven mag hebben.

Maar al dit gissen was natuurlijk zinloos en bleef daarom ook zonder resultaat. Want als het er om ging, wat Jezus toen op den grond gezet heeft, zou dit ons zeker meegedeeld zijn. Maar juist het feit, dat Hij van het woordgebruik afziet, is thans het belangrijke. Hij geeft op de aanklacht van de Farizeëen niet terstond antwoord. Hoewel Hij er overvloedig reden toe heeft, vat Hij toch geen vuur en vlam op hun boze woorden. Hij laat het eerst stil worden. Hij schept dus een gelegenheid, dat zij tot zichzelf kunnen komen en het geweten zijn stem weer kan laten hooren. Zelfs is Hij zoo lankmoedig, dat Hij Zijn aangezicht afwendt en wat figuurtjes op den grond gaat zitten tekenen. Hij doet, alsof de vraag niet eens tot Hem doorgedrongen is. Op de voor hen meest eervolle wijze kunnen zij, zonder het opzettelijk te herroepen, het geval te niet doen en zelf ongemerkt verdwijnen. De Rabbi heeft immers hun vraag niet eens gehoord!

Christus heeft zich voorts soms van spreken onthouden, om tot beschaming te brengen of om gelegenheid te bieden, den ernst te toonen van wat aan Hem werd gevraagd. Zoo antwoordde de Heiland eerst niet op het verzoek van de Syro-Fenicische vrouw om haar dochter te genezen, en zoo zag Hij, zich omkeerend, in alle stilte Petrus aan.

Christus heeft Zich opzettelijk ook van spreken onthouden, om Zijn zelfverloochening en Zijn volmaakte bereidwilligheid tot het offeren van Zichzelf te toonen. Dit is onder meer de ontzaglijke betekenis van het zwijgen van Jezus voor Herodes. Op al wat Herodes Hem vraagt, antwoordt Hij met niet één woord. Niet omdat Hij Herodes geen woord meer waardig keurt. Maar omdat Hij het tekenen niet doen wil dat Herodes begeert, en dit tekenen hierom weigert, omdat Hij hiermee kans zou loopen, weer vrij te komen. Hij gaat op al wat Herodes biedt en looft niet in, omdat het nu Zijne ure is en Hij heden nog aan het kruis komen wil.³⁾

Deze negatieve stilte draagt al verder vaak een pijnlijk en benauwend karakter. Het is een kwaad teken, wanneer er vroeger wel uitwisseling van gedachten en woorden plaats had en dit nu niet meer geschiedt. Dan maakt het zwijgen benauwend voelbaar, dat de vroegere vriendschaps-

3) Dr. K. Schilder, Christus in Zijn lijden, II 381.